No. 42. Donderdag 16 October 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Onze Koloniale Weermacht.

Het „Rapport" van de Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

XII.

Verdediging te land.

Hiervoren werd de stelling aanvaard, dat de verdediging van N.-I. tegen een B. V. in hoofdzaak door de Zeemacht behoort te geschieden.

Zooals daarbij aanstonds werd opgemerkt, vloeit uit dit beginsel geenszins voort, dat bij de Indische landsverdediging de medewerking der Landmacht gemist zou kunnen worden. Integendeel, samenwerking tusschen beide deelen der weermacht werd noodzakelijk genoemd.

De Staatscommissie vestigde er echter reeds toen de aandacht op, dat bij de vaststelling van de taak en de organisatie van het Leger op den voorgrond behoort te staan, dat de taak van de Landmacht — voor zooveel de verdediging tegen een B. V. betreft — behoort te worden opgevat als slechts van beperkten aard te zijn.

In verband daarmede werd haar hoofddoel omschreven, als zullende bestaan in het verdedigen van de vlootbasis en het zoolang mogelijk beschermen van den zetel der Indische Regeering.

Schijnbaar laat laatstgenoemd doel geen vooropstelling van beperking ten aanzien van het leger toe. Immers zou men van meening kunnen zijn, dat, om aan dit doel te beantwoorden, het leger nooit sterk genoeg kan zijn en dus eerder naar uitbreiding van de legersterkte gestreefd behoort te worden.

Zoodanige opvatting zou echter een volkomen miskenning zijn van de beteekenis, welke de verdediging van Java, te land, ooit kan hebben. Men dient er zich toch rekenschap van te geven, dat, wanneer de vloot vernietigd is en dus van verdediging ter zee geen sprake meer kan zijn, die te land geen tweede phase van verdediging vormt, doch slechts het karakter kan dragen van eenig rekken van het verzet. Het zou niet anders dan zelfbedrog zijn, te meenen, dat ooit de kans op een succesvolle verdediging te land groot zal zijn. In dit Rapport zijn hieromtrent beschouwingen geleverd, die leidden tot de conclusie, dat de verdediging van Java tegen een groote mogendheid, die ongestoord tegen ons kan optreden, een hopelooze strijd is en dat zelfs eene aanzienlijke uitbreiding van onze legersterkte geen aannemelijk uitzicht op een gunstig gevolg zou kunnen opleveren.

Bij de organisatie van de Landmacht ligt het voor de hand, dat wordt uitgegaan van hetgeen men zich voorstelt met de Landmacht te moeten en te kunnen bereiken. Naar méér te streven zou dwaasheid zijn. Onderscheid moet mitsdien gemaakt worden tusschen de eventueele taak der Landmacht, zooals de omstandigheden haar die zullen opleggen, en het eigenlijke doel der Landmacht, met het oog waarop zij kan en moet worden ingericht en samengesteld.

Tot de taak van de Landmacht behoort het ongetwijfeld den zetel der Regeering tot het uiterste te verdedigen. Maar hierin ligt op zich zelf nog geen aanwijzing voor de vereischte legersterkte. Immers deze taak zal het leger hebben te vervullen, zooals en zoolang het als zoodanig bestaat; onafhankelijk van den toestand, waarin het verkeert; onverschillig of het sterk of zwak is; of het goed toegerust of ontbloot is van het noodige; ongeacht ook of er kans op succes bestaat of niet. Men kan slechts zeggen, dat, naarmate het leger krachtiger is en beter toegerust tot instandhouding van zijn gevechtskracht, het de hier bedoelde taak beter zal kunnen ter harte nemen.

Als eigenlijk doel kan de verdediging van den bestuurszetel voor het leger niet aanvaard worden, omdat men weet, dat bij onze beperkte middelen dat doel op den duur niet bereikt zal kunnen worden. Ook bij het tegenwoordig stelsel van verdediging, waarin het zwaartepunt bij de Landmacht ligt, en zelfs bij voortzetting van dit stelsel en uitbreiding van het leger, zal het niet gaan om de vraag: „kan Indië — of beter: kan Java — behouden blijven?", maar slechts om de vraag: „hoelang kan weerstand geboden worden?"

Allerminst wenscht de Staatscommissie de beteekenis te onderschatten van eene verlenging of verkorting van den tijd, gedurende welken de Regeeringszetel kan worden verdedigd en dus nog weerstand kan worden geboden, maar uit het voorgaande volgt, dat men zich bij de samenstelling van de Landmacht uitsluitend rekenschap heeft te geven van het eigenlijke doel, dat men met de verdediging te land beoogt.

Dit doel is tweeledig.

In de eerste plaats treedt de noodzakelijkheid aan het licht, dat de Landmacht in staat zij de inwendige rust en orde te verzekeren en dus ons gezag te handhaven.

Bovendien zal zij, speciaal in het aanbevolen defensiestelsel, de bases en steunpunten van de vloot hebben te verdedigen.

Wat het eerste punt betreft mag, waar de toestand in Atjeh en Onderhoorigheden zich meer en meer in het goede spoor ontwikkelt en schier overal elders in de B.B., voor ons gezag in naam, feitelijke gezagsuitoefening in de plaats is getreden, worden aangenomen, dat voor de vervulling van die taak niet meer op de uitzending van groote expeditiën behoeft te worden gerekend, al is uiteraard de mogelijkheid niet uitgesloten, dat zich omstandigheden kunnen voordoen, waarin ter bedwinging van daadwerkelijk verzet in de B.B., tot tijdelijke versterking van de aldaar gelegerde garnizoenstroepen, een beroep zal moeten worden gedaan op de in normale omstandigheden op Java gelegerde veldtroepen.

In verband hiermede zal dus het leger op Java een zoodanige sterkte moeten bezitten, dat het ook dàn nog in staat kan worden geacht tot handhaving van ons gezag op dat eiland bij eventueele rustverstoringen van meer ernstigen aard, wanneer een deel er van tijdelijk in de B.B. vertoeft. Hoe groot die sterkte met het oog hierop zou moeten zijn, kan moeilijk geheel met juistheid onder cijfers worden gebracht; doch niet alleen eischt de voorzichtigheid, dat bij de vaststelling daarvan een groote veiligheidscoëfficient in rekening wordt gebracht, maar bovendien zal daarbij voor oogen behooren te worden gehouden, dat daadwerkelijk optreden van de militaire macht gelijktijdig op verschillende en ver uiteengelegen plaatsen noodig kan zijn. Naar het voorkomt zou met alle hierbedoelde factoren in voldoende mate rekening zijn gehouden, wanneer de sterkte van het leger op Java normaal werd vastgesteld op 12 veldbataljons, van welke er hoogstens 4 zouden kunnen worden bestemd tot tijdelijke versterking van de troepen in de B.B., zoodat steeds minstens 8 bataljons op Java zelf aanwezig zouden zijn, welke troepenmacht voorts zoodanig over West-, Midden- en Oost-Java ware te verdeelen, dat overal, waar zulks mocht worden vereischt, snel over militairen bijstand zou kunnen worden beschikt.

Wat het tweede punt betreft zij er aan herinnerd, dat het aandeel der landmacht in de verdediging als volgt kan worden samengevat:

a. verdediging van de vlootbasis tegen elken aanval van de zeezijde en tegen coups de main van landings-divisiën;

b. bescherming van vlootstations, draadlooze stations en luchtvaartstations tegen inbezitneming door vijandelijke schepen of landingsdivisiën;

c. kustbewaking en bestrijding van landingen en gelande vijandelijke troepen binnen 't operatiegebied van het veldleger; belemmering van de operatie-vrijheid van vijandelijke legerafdeelingen door vernieling van spoorwegen en telegrafen in haar operatiegebied;

d. verdediging van de vlootbasis aan de landzijde door het veldleger tegen aanvallen van eene op Java gelande legermacht;

e. bescherming en desvereischt verdediging tot het uiterste van den Regeeringszetel.

Zoolang onze vloot nog niet buiten gevecht gesteld is en dus nog niet behoeft gevreesd te worden voor de overbrenging van een landingsleger, blijft de taak van de landmacht beperkt tot die onder *a.* en *b.* genoemd. De onder *e.* genoemde verdediging tot het uiterste van den zetel der Regeering kan hier buiten beschouwing blijven, omdat, zooals hiervoor werd aangetoond, dit deel van de taak der landmacht geen praktisch bruikbare aanwijzing geeft omtrent de

vereischte sterkte daarvan. D e z e taak zal zoo goed mogelijk vervuld moeten worden met de weermacht, die a a n w e z i g is, omdat zij uit anderen hoofde n o o d i g w a s.

Hetzelfde geldt voor de taak onder *c.* en *d.* genoemd, voor zooveel betreft de verdediging tegen een op Java gelande macht van zoodanige sterkte, dat de overbrenging daarvan slechts denkbaar geacht kan worden, nadat onze vloot door de vijandelijke zeemacht onschadelijk is gemaakt.

Wel echter zal men bij het overwegen van de voor de Landmacht op Java vereischte sterkte bedacht moeten zijn op de mogelijkheid, dat — ofschoon onze vloot nog intact, doch tijdelijk elders gebonden of binnen hare basis teruggetrokken is — eene vijandelijke afdeeling van beperkte sterkte op Java aan wal kan worden gezet, ten einde de operatiebasis onzer vloot aan de landzijde te bedreigen.

Allereerst dient dus nagegaan te worden hetgeen voor de verdediging van de vlootbasis, T a n d j o n g-P r i o k met inbegrip van B a t a v i a, vereischt wordt. Behalve de noodige vesting-(kust-)artillerie ter bediening van de in de verschillende permanente verdedigingswerken op te stellen vuurmonden, en de noodige garnizoensinfanterie voor de bezetting van deze werken, waren voor dit doel te bestemmen:

- 4 bataljons infanterie;
- 1 mitrailleur-compagnie (6 geweren);
- 1 eskadron cavalerie (3 pelotons);
- 1 batterij veldartillerie (4 stukken) en
- ½ compagnie genietroepen.

Een dergelijke macht wordt als v e i l i g h e i d s-b e z e t t i n g voor de maritieme operatiebasis voldoende geacht, omdat, ook voor zooveel de verdediging tegen coups de main betreft, eventueel zal kunnen worden gerekend op hulp van de op de P r e-a n g e r h o o g v l a k t e te legeren troepenmacht.

Ook in de verdediging van S o e r a b a j a dient te worden voorzien. Niet alleen is deze plaats van beteekenis als h u l p b a s i s van de vloot, zij het ook hoofdzakelijk voor het kleinere materieel, maar ook zou de inbezitneming van deze haven voor den vijand van groot voordeel zijn. Voor dit doel zou bestemd kunnen worden eenzelfde macht als is aangegeven voor T a n d j o n g-P r i o k.

Als vlootstation komen verder nog voor de verdediging in aanmerking T j i l a t j a p en in zekeren zin ook S e m a r a n g.

Van beide genoemde plaatsen is T j i l a t j a p voor den verdediger ongetwijfeld de meest belangrijke, niet alleen omdat zijn schepen daar te allen tijde een veilig toevluchtsoord kunnen vinden, hetgeen te S e m a r a n g met zijn geheel open reede niet het geval is, maar ook omdat het bezit van Tjilatjap noodzakelijk is ter verzekering van eene ongestoorde spoorwegcommunicatie tusschen de verschillende deelen van Java.

S e m a r a n g is uit een militair oogpunt voor den verdediger feitelijk van ondergeschikt belang. Als vlootstation heeft het geen andere beteekenis dan voor zoover ter plaatse aanvulling van verplegingsbehoeften mogelijk is.

Niettemin heeft het als derde handelsplaats van Java en in verband met de daar opgestapelde voorraden beteekenis.

Voor deze b e i d e plaatsen zullen, evenals voor Soerabaja en Batavia, afzonderlijke troepenmachten uitgetrokken moeten worden, in verband waarmede voor de eerstbedoelde plaatsen te zamen 2 bataljons infanterie en een mitrailleurcompagnie waren aan te wijzen.

Voor de bescherming van d r a a d l o o z e s t a t i o n s en l u c h t v a a r t s t a t i o n s, welke op J a v a reeds zijn of nog mochten worden opgericht, behoeft niet op afzonderlijke troepen te worden gerekend. Voor zoover zij n.l., zooals het draadloos station te B a t a v i a, in reeds om andere redenen te verdedigen plaatsen zijn of worden gevestigd, valt die bescherming uiteraard ten deel aan de voor die plaatsen beschikbaar te stellen troepenmacht, terwijl voor zoover zulks niet het geval is, voor dat doel een onderdeel van de het meest in de nabijheid gelegerde troepenmacht ware te bestemmen. Zoo zou b.v. voor de bescherming van het draadloos station te S i t o e b o n d o reeds in vredestijd een onderdeel van de voor Soerabaja uitgetrokken veiligheidsbezetting zijn aan te wijzen.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I. Mail.

Raken wij de pest niet kwijt? De assistent-resident heeft een poging gewaagd om het publiek te brengen tot een gevoel van verantwoordelijkheid en van eensgezindheid om de pest te bestrijden door het rein houden van huis en hof, het verdelgen van de ratten.

Dat beroep is vroeger bij herhaling gedaan door de particuliere pest-bestrijdingscommissie en heeft weinig gebaat.

Zal deze oproep, gericht tot het openbaar gewe-ten, meer helpen?

Wij gelooven het niet.

Maar er is iets anders.

De mensch grijpt nooit straffeloos in het werk van de natuur.

Er komt altijd weer evenwicht, maar vaak na heel bittere ervaring.

Het staat wel vast, dat de vlooien een groote rol spelen in het overbrengen van pest op den mensch. Niet alle vlooien natuurlijk, maar vlooien van pestzieke ratten zijn de boosdoeners. Konden wij nu voorkomen, dat de vlooien op den mensch aanvielen of konden wij de vlooien eerst ontsmetten.

Men zegt, dat men vlooien van het lijf kan houden door naphtaline, anderen beweren, dat borax nog beter werkt. Zouden de geneesheeren in die richting niet van voorlichting willen dienen?

En dan is er iets, dat de vermelding wel waard schijnt.

Het spelen van kinderen met katten, vooral ronddolende katten, is hoogst gevaarlijk, omdat deze allicht in nauwe aanraking zijn geweest met ratten of ratten-cadavers. Want de rattenvlooi vegeteert op de kat voort en b l i j f t b e s m e t.

En merkwaardigerwijs schijnt de besmette vloo, die op den hond overgaat, na korten tijd zijn besmettingsvermogen te verliezen, terwijl de hond immuun is voor de pestvloo.

Is dit misschien een vingerwijzing in de richting, die wij reeds vroeger hebben gezocht?

Er moet in de kampongs iets veranderd zijn, hebben wij vroeger geschreven, waardoor de pestbacil vat op de bewoners heeft gekregen.

Kan het zijn, dat de honden-razzia, waarbij duizenden dezer dieren zijn opgeruimd en de hondenbelasting, waardoor duizenden geen hond meer houden kunnen, op deze wijze van pernicieusen invloed zijn geweest op de onbestaanbaarheid van pest in Indië.

Ook deze vraag is, dunkt ons, schrijft de N. S o e r. C r t., een bestudeering ruim waard.

Op studie bij ons. Naar wij vernemen is de Chineesche regeering voornemens, in verband met de voorgenomen reorganisatie van het muntwezen in China, een commissie hierheen te zenden om het Indische muntwezen te bestudeeren.

(J a v a b o d e).

Electriciteit voor Priok. Naar wij vernemen zal binnenkort de goedkeuring afkomen op het voorstel van de haven-autoriteiten om, ter voorziening in de behoefte aan electrischen stroom voor licht- en krachtlevering te Tandjong Priok, een contract aan te gaan met de Ned.-Indische Gasmaatschappij, welke deugdelijke waarborgen zal hebben te geven, o.a. door het aanschaffen van reserve-machines, dat de stroomlevering steeds ongestoord zal kunnen geschieden.

In het slotartikel over de Prioksche havenwerken komen wij er nader op terug.

(B a t. N w s b l.).

Weduwen- en Weezenfonds. De J a v. C r t. van 16 September j.l. bevat een afdruk van het nieuwe reglement voor het weduwen- en weezenfonds der Europeesche officieren van het Nederlandsch-Indische leger.

Hollandsch Javaansche Christelijke School. Op 12 September j.l. had te Djokja de opening plaats van de nieuw opgerichte particuliere school op Christelijken grondslag voor Javaansche kinderen van het mannelijk geslacht.

Het nieuwe gebouw op Bintaran ziet er zeer netjes uit, de inrichting is geheel up to date, zegt M a t a r a m. Met ruim 50 leerlingen is de school geopend, onder hen waren verscheidenen geheel in Europeesche kleederdracht.

Verbetering der kwaliteit van Kapok. Men zal zich herinneren, lezen wij in de Javabode, dat kort geleden in ons blad een uittreksel werd opgenomen van een omvangrijke nota, uitgegeven door de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg en waarin werd nagegaan, in hoeverre het van regeeringswege mogelijk zou zijn maatregelen te nemen om den achteruitgang van de kwaliteit van Java-kapok te stuiten en zoo ja, welke maatregelen dan het meest wenschelijk zouden worden geacht.

Naar wij thans vernemen is door bovengenoemd departement thans een schrijven gericht tot de Kamers van Koophandel te Soerabaja, Semarang en Batavia, waarin tot deze instellingen het verzoek gericht wordt advies uit te brengen op genoemde nota. Verder wordt verzocht, of de Kamers van koophandel, voor het geval zij niet met de noodig geachte maatregelen accoord mochten kunnen gaan, in het licht willen stellen, welke maatregelen zij dan het meest wenschelijk achten.

De regeering schijnt inderdaad deze kwestie met zeer veel ernst te entameeren en met kracht het nemen van maatregelen tegen den achteruitgang der kapokkwaliteit te willen doorvoeren.

Weliswaar wordt verwacht, dat ook thans wel weer op tegenwerking van de zijde der handelaren, vooral der Chineesche, zal gerekend moeten worden, maar wij hebben den indruk gekregen, dat de regeering zich daaraan thans niet zal storen en het cultuurbelang dezer kwestie voor onze kolonie hooger zal stellen dan het winstbejag der kooplieden.

Het Indische berggeschut. Alweder schijnt de oplossing van de puzzle van het indische berggeschut een stapje nader tot het einde te zijn gekomen, meent het B. N. Er is thans besloten tot de instelling eener commissie in Holland. Kon het anders? Er zijn nog zoo weinig commissies geweest! Dit collegium nu zal bestaan uit den overste der artillerie L. Tie enius Kruythof en den kapitein van dat wapen A. F. A. Hoog, terwijl de kortelings met verlof in Nederland aangekomen majoor der artillerie F. H. de Bruine mede zitting zal nemen.

De commissie zal door het houden van schiet- en rijproeven hebben uit te maken, welke geschutssoort voor Indië de meest gewenschte is. Of daarna nog proeven in Indië zullen plaats vinden is niet met zekerheid te zeggen. Wij hopen van niet, zegt het blad, daar men anders in een kringetje blijft ronddraaien en het er allen schijn van krijgen zou, of men bezig is te zoeken naar een kanon, dat van voren schiet en van achteren een schrijfmachine kan bedienen.

Intusschen waren de vertegenwoordigers der geschutfabrikanten, die in Indië de verrichtingen der bereden artillerie hebben medegemaakt, vol lof over de uitstekende wijze van optreden van dat wapen, de geoefendheid en marschvaardigheid in het bijzonder.

Die lof uit zulk een mond mag zeer op prijs gesteld worden.

Geneeskundige ontdekkingen. Naar alle waarschijnlijkheid loopen er in Indië nog tal van ambtenaren of beambten rond, die een betrekking bekleeden, welke al sinds lang vervallen is. Enkele titularissen schijnen bij de opruiming aan de aandacht te ontsnappen en leven en werken voort, tot ze door het een of ander toeval worden „ontdekt".

Een paar van die ontdekkingen, wat betreft geneeskundige beambten, dateeren van den laatsten tijd.

Bij een door den betrokkene ingediende verlofsaanvraag, welke te Soerabaja moest worden geviseerd, bleek, dat zich te Grisee nog bevond een inlandsch oogheelkundige. Die betrekking is destijds ingetrokken en men had blijkbaar dezen „laatsten der Mohikanen" vergeten.

Bij een geneeskundige inspectie, naar aanleiding van het heerschen der pokken in het Rembangsche, werd aldaar ontdekt een „hulpvaccinateur", welke betrekking eveneens al lang is opgedoekt.

Er zullen nog wel meer titularissen rondloopen, die reeds opgeheven betrekkingen bekleeden, meent de N. Soer. Crt., aan welk blad wij dit bericht ontleenen.

Staatsspoorwegen op Java. Aan het verslag over 1912 der S.S. op Java ontleenen wij het volgende:

Hoewel de buitengewone vervoersstijging der jaren 1910 en 1911 en de daaruit voortvloeiende vermeerdering der inkomsten zich gedurende het verslagjaar niet onverzwakt heeft voortgezet en tevens de vermeerdering der exploitatiekosten niet die gunstige verhouding aanwijst ten opzichte van de inkomstenvermeerdering, waarop in vorige jaren kon worden gewezen, zijn toch de bedrijfsuitkomsten over 1912 bevredigend te noemen. Immers, niettegenstaande de eenerzijds gedurende het verslagjaar niet minder dan 3 normaalsporige lijnen met een gezamenlijke lengte van meer dan 182 K.M. en met eene bouwwaarde van pl.m. f 11.000.000 aan het bestaande net zijn toegevoegd — van welke lijnen het rendement, gedurende de eerste jaren na de opening voor het algemeen verkeer, uit den aard der zaak aanmerkelijk geringer is dan dat van lijnen, welke reeds geruimen tijd in exploitatie zijn — en anderzijds buitengewoon hooge bedragen op de vernieuwings- en afschrijvingsrekeningen zijn geboekt, is het percentage van het saldo der winst- en verliesrekening ten opzichte van het gemiddelde bedrag der constructierekening toch nog gestegen van 7.28 pCt. op 7.45 pCt.

Ook de verdere gang van zaken kan bevredigend worden genoemd.

In de eerste plaats vonden de plannen voor den aanleg van eene Staatslijn van Cheribon naar Kroja de noodige instemming en werd de wet, welke den bouw van die lijn gelastte, afgekondigd, zoodat in den aanvang van 1913 met dien aanleg een daadwerkelijk begin kon worden gemaakt.

Mede werd de bouw van eene lijn van Tjilegon naar Merak door de indische regeering als uitbreidingswerk geautoriseerd, welke lijn in verband met den spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra noodzakelijk is te achten als verbinding van de bestaande spoorweglijnen in het Bantamsche met een voor het aanleggen van schepen geschikt punt aan straat Soenda.

Wijders konden de lijnen Tjikampek—Cheribon met zijtak Djatibarang—Indramajoe en Krian—Gempolkerep in den loop van het verslagjaar voor het algemeen verkeer worden opengesteld, evenals de smalspoorlijn van Tjikampek naar Wadas, terwijl de op het einde van het verslagjaar nog in aanleg zijnde smalspoorlijn Rambipoedji-Poeger met zijtak naar Amboeloe hare voltooiing naderde.

Verbetering van de spoorwegtoestanden in en om Batavia. In verband met de omstandigheid, dat wederom een voorstel tot aankoop van de lijn Batavia—Buitenzorg in behandeling was genomen, bleef het vraagstuk van de verbetering van de Bataviasche spoorwegtoestanden ook gedurende dit verslagjaar rusten. Evenmin kon met het oog op het stadium, waarin het havenvraagstuk te Tandjong Priok verkeerde, een aanvang worden gemaakt met de werken tot uitbreiding en verplaatsing van het spoorwegemplacement aldaar.

Engelsche belangstelling. De te Singapore verschijnende Straits Times en Weekly Sun bevatten uitgebreide artikelen over de beweging op Java, welke gematigder en meer waarheidsgetrouw zijn dan de eenige weken geleden opgenomen sensatieberichten van „our own correspondent".

Voornamelijk de Penang Gazette wist de meest dwaze verhalen te doen over de actie van de Sarikat Islam.

De Weekly Sun zond onlangs een verslaggever herwaarts, die thans een en ander schrift van zijn bevindingen.

De zending op Timor. De missie van Steyl, die tegenwoordig in plaats van de paters Jesuiten, na het vertrek van pastoor Matthijsen, het katholiek zendingswerk op Timor ter hand nam, schijnt van plan te zijn dit werk op uitgebreide schaal voort te zetten. Op 7 Augustus zijn andermaal twee paters en één broeder uit Holland vertrokken, die met de boot van 27 September op Atapoepoe worden verwacht. Zeer waarschijnlijk zal dán ook het zendingswerk niet alleen tot Lahoeroes en omstreken beperkt worden, doch thans verder, misschien in de richting van Besikawa, worden uitgebreid.

Er is in 't Baloesche onder de primitieve bevolking nog vrijwel alles te doen, meldt men uit Koepang aan de Locomotief.

Wordt mettertijd de compagnie van Beloe inderdaad naar Atenboea overgeplaatst, hetgeen het plan schijnt te zijn, en wordt deze plaats zoodoende als 't ware het centrum van Beloe, dan opent zich ook

daar voor de zending de gelegenheid om het onderwijs dadelijk ter hand te nemen.

Het Chineesch consulaat. Wij meldden onlangs, dat de tot Chineeschen consul te Padang benoemde secretaris van het Chineesche agentschap te 's-Gravenhage alhier is aangekomen. Zoodra hij zijn geloofsbrieven uit China heeft ontvangen, zal hij zijn bestemming volgen, terwijl hij vóór dien tijd zich niet naar Buitenzorg kan begeven, ten einde zijn opwachting te maken bij den landvoogd.

Verder vernamen we, dat de functionaris, in afwachting van de toezending zijner geloofsbrieven, zich thans onder leiding van den consul-generaal op de hoogte gaat stellen van de toestanden in de Chineesche kolonie alhier. (J a v a b o d e).

PEST OP JAVA EN MADOERA.

Overzicht der 14-daagsche opgaven, welke officieel zijn verstrekt van de nieuwe pestgevallen en 't aantal overledenen over de laatste zes maanden.

1913.	Malang. geval-len	Malang. over-leden	Madioen. geval-len	Madioen. over-leden	Soerabaja. geval-len	Soerabaja. over-leden	Kediri. geval-len	Kediri. over-leden	Toeloeng-agoeng. geval-len	Toeloeng-agoeng. over-leden	Paree. geval-len	Paree. over-leden
9—22 April	218	214	17	18	3	13	17	18	2	2	26	21
23 April—6 Mei	257	247	18	32	15	5	10	10	8	8	20	15
7—20 Mei	174	167	34	13	8	8	12	11	20	20	14	13
21 Mei—3 Juni	250	245	12	11	8	5	10	10	44	44	14	12
4—17 Juni	273	258	11	6	14	8	10	10	28	28	14	11
18 Juni—1 Juli	197	190	9	8	9	7	18	18	22	22	9	9
2—15 Juli	258	249	9	10	5	5	84	75	21	21	10	7
16—29 Juli	244	235	27	25	10	10	97	87	12	12	13	12
30 Juli—12 Aug.	235	222	10	8	11	11	114	109	27	27	26	25
13—26 Aug.	401	386	20	20	19	19	169	151	36	36	47	43
27 Aug.—9 Sept.	375	364	24	23	15	15	148	130	20	20	33	30
10—23 Sept.	345	329	50	46	16	16	193	186	22	22	49	41
24 Sept.—7 Oct.	352	337	27	27	30	28	119	112	20	20	53	43

1913.	Magetan. geval-len	Magetan. over-leden	Lamong-an. geval-len	Lamong-an. over-leden	Bangka-lan. geval-len	Bangka-lan. over-leden	Berbek. geval-len.	Berbek. over-leden.	Bangil. geval-len.	Bangil. over-leden.	Totaal geval-len.	Totaal over-leden.
9—22 April	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	294	286
23 April—6 Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	334	317
7—20 Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	232
21 Mei—3 Juni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	337	327
4—17 Juni	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	360	333
18 Juni—1 Juli	9	8	—	—	—	—	—	—	—	—	273	262
2—15 Juli	21	21	—	—	—	—	—	—	—	—	408	388
16—29 Juli	61	59	3	3	—	—	—	—	—	—	467	443
30 Juli—12 Aug.	45	42	—	—	13	13	16	13	9	7	506	477
13—26 Aug.	41	36	—	—	—	—	31	29	4	4	768	724
27 Aug.—9 Sept.	57	49	3	2	2	2	15	16	1	1	664	652
10—23 Sept.	68	62	—	—	1	1	6	6	—	—	750	709
24 Sept.—7 Oct.	31	28	—	—	—	—	11	10	6	1	649	606
Totaal in ongeveer 6 maanden											6090	5756

Men lette op de groote toename van de kwaal volgens de laatste opgaven.

Suriname.

Het blad S u r i n a m e van 9 September wijdt in een artikel „O n z e J u s t i t i e" eene beschouwing aan de terugstelling van Mr. Visser.

„In geen jaren — aldus de aanhef van het artikel — heeft een daad van het koloniaal bestuur zulk een diepe ontroering in den lande teweeg gebracht als de terugstelling van den heer mr. A. P. Visser, tijd. voorzitter van het hof van justitie, tot de positie van gewoon lid van dat college, met aanwijzing van een der jongere leden tot tijd. voorzitter."

Na een exposé der feiten bespreekt het blad de bevoegdheid van den Gouverneur, om dan tot deze conclusie te komen:

„Op welke wijze de zaak dus wordt beschouwd, een rechtvaardiging voor de besproken bestuursdaad vinden wij niet. Er is met ruwe hand gegrepen in de onschendbaarheid der justitie; de waardigheid van het hoogste gerechtshof is te na gekomen.

En dit moet een verstrekkenden ongunstigen invloed op den gang van zaken in deze kolonie uitoefenen.

Als de hoogste rechterlijk ambtenaar aldus bejegend kan worden, wat staat dan den gewonen ambtenaar te wachten? 't Is waar, voorproefjes daarvan zijn al genoten, maar hetgeen nu gebeurd is, neemt alle nog resteerend vertrouwen weg.

Als de president van het Hof een dergelijke bejegening kan ondervinden, dan is de positie van de rechters aan het Hof niet langer die onschendbare, waarvoor zij tot nu gehouden werd en wat zij ook wezen moet, om de rechtszekerheid in deze kolonie te waarborgen. Zal door dit optreden van Gouverneur Van Asbeck de rechterlijke macht niet al haar gevoel van onafhankelijkheid verliezen en bij hare handelingen het oog gericht houden op het gouvernements-hotel? En komt daardoor de rechtszekerheid — het hoogste goed van een volk — niet in gevaar?

En als 't in 't Moederland bekend wordt, aan welke bejegening zelfs de hoogste rechterlijk ambtenaar hier bloot staat, zullen er dan nog personen gevonden worden, bereid in Suriname als rechter op te treden, waar de eerste voorwaarde voor de uitoefening der rechtersfunctiën is volkomen onafhankelijkheid?

Het antwoord op deze vraag kan niet anders dan ontkennend luiden. Hoe zal dan Suriname, voor welk reeds zoo moeilijk de noodige krachten gevonden worden, mannen van karakter als rechters verkrijgen?

De daad gepleegd jegens den heer Visser heeft het prestige van het Hof ernstig geschaad, heeft het vertrouwen in 't bestuur benadeeld.

Er dient een woord van protest daartegen gehoord te worden. Wel is waar wordt in breede kringen daarover de staf gebroken, maar noodig is het, dat de vertegenwoordiging van de bevolking, luide en uitdrukkelijk verklare, dat zulk een optreden niet goedgekeurd wordt in de kolonie."

***

Over de bedreiging van den redacteur van D e W e s t met vervolging wegens persdelict — zie ons vorig nummer —, schrijft S u r i n a m e van 16 September:

„Wij verbazen ons over dezen stap en tot ons leedwezen moeten wij verklaren, dat het o. i. een bewijs van groote zwakheid is, dat critiek op het bestuursbeleid beantwoord wordt met een strafvervolging, niet om de onwaarheid van beschuldigingen aan het licht te brengen, maar slechts op grond van zulk een tamelijk onschuldig persoonlijkheidje, een bijkomstig scheldpartijtje.

Moet 't bestuur 't beetje prestige, dat 't nog bezit, op deze wijze verspelen?

Als 't meent door strafprocessen de pers het zwijgen op te leggen, dan vergist het zich."

***

Naar aanleiding van een bericht in de P a r a m a r i b o T i m e s wezen wij er in ons vorig nummer op, hoe bedenkelijk het zou zijn den heer Patoir candidaat te stellen voor de Koloniale Staten. In S u r i n a m e van 9 September vinden wij omtrent het bericht van de P a r a m a r i b o T i m e s het volgende:

„Voorloopig bezit de heer Patoir geen anderen titel op de candidatuur, dan dat hij van den Gouverneur een onheusche bejegening ondervonden zou hebben.

Deze titel nu rechtvaardigt in geenen deele aanspraken op een zetel in de Koloniale Staten.

Als de heer Patoir, die betrekkelijk kort in de kolonie is — nog geen jaar meenen wij — en dan nog in een betrekking, welke hem buiten geregelde aanraking met de zaken der kolonie hield, te eeniger tijd langer in Suriname gevestigd zal zijn en bewezen hebben voor de belangen der kolonie te willen ijveren en hare nooden of behoefte te kennen, dan zal aan hem gedacht kunnen worden. Voorshands heeft de burgerij uit te zien naar mannen, die alvast aan deze voorwaarden voldoen — althans van wien vooraf gezegd kan worden, dat zij dadelijk nuttig werkzaam zullen zijn.

Men heeft gesproken van een demonstratie tegen den Gouverneur door middel van den heer Patoir te willen ondernemen. 't Is ons niet duidelijk ten aanzien van wat door de bevolking met een candidatuur-Patoir gedemonstreerd zal worden.

Wij ontraden dan ook ten sterkste een dergelijke poging, die zeker den steun van ernstige mannen zal ontberen.

Wij voor ons gelooven, dat voorzichtigheid in de keuze van een candidaat geboden is en wij twijfelen er ook niet aan, dat de kiesvereeniging Eendracht maakt Macht, die bij verkiezingen de leiding geeft, ook dienovereenkomstig zal handelen."

***

Uit Suriname van 2 September dit bericht:

„Op het placer van de heeren N. F. G. en F. C. Curiel a/d. Saramacca is dezer dagen een merkwaardige vondst gedaan.

Een onderhuurder vond er een nugget (een stuk gedegen goud), wegende 647 gr. Zijn productie van dien dag met 2 man en een longtom beliep 793 gr. In 12 werkdagen won hij 1011 gr. Het placer leverde in de jaren van 1909 t/m 1912 220565 gr. goud en van medio Januari d. j. tot nu al 22000 gr."

***

Aan de N. R. Ct. van 8 dezer — Ochtenbl. A — ontleenen wij de volgende mededeelingen over de Surinaamsche begrooting voor 1914:

„Het totaal der uitgaven is gesteld op ƒ 7.051.799.

In de Memorie van Toelichting deelt de minister van koloniën o. a. mede, dat op de voorloopig vastgestelde begrooting een bedrag van ƒ 143.000 was uitgetrokken voor buitengewone productieve werken, n.l. ten behoeve van een waterverbinding tusschen de Saramacca en de Coesewijne, enz. Het bedrag werd aangevraagd, in verband met de op 26 April j.l. vastgestelde verordening, houdende verklaring van de wenschelijkheid om de begrooting voor het loopende dienstjaar alsnog aan te vullen en te verhoogen, ten einde nog dit jaar een aanvang te kunnen maken met de voorbereidende werkzaamheden voor het graven van bedoelde scheepvaartverbinding. Waar de minister nadere inlichtingen behoeft om nopens de urgentie en het algemeen nut van dit voornemen te kunnen oordeelen, heeft hij bovengenoemden post van de begrooting afgevoerd. Zoo noodig zullen de voor de eventueele uitvoering van het werk noodige fondsen bij suppletoire begrooting voor 1914 worden aangevraagd.

De gouverneur had den in de ontwerp-begrooting uitgetrokken post van ƒ 95.450 voor de gouvernements-rubberonderneming Slootwijk tijdelijk van de begrooting afgevoerd, om de Koloniale Staten in de gelegenheid te stellen eerst kennis te nemen van het rapport der Slootwijk-commissie. Bij verordening van 7 Juli jl. tot verhooging van de voorloopig vastgestelde begrooting is de post hersteld en in verband daarmede thans op de begrooting uitgetrokken.

De minister heeft hersteld den door de Koloniale Staten van de begrooting afgevoerden post van ƒ5000 voor traktement van den chef van de afdeeling verkeer te water.

In verband met de bij de mondelinge behandeling van de Surinaamsche begrooting voor het loopend dienstjaar gevoerde gedachtenwisseling nopens de subsidiën voor den eeredienst, is de minister met den gouverneur in overleg getreden omtrent eene vermeerdering van het aantal van landswege bezoldigde Roomsch-Kath. geestelijken met één. Met het oog op den financieelen toestand kan de minister echter tot zijn leedwezen geen vrijheid vinden om dit jaar het benoodigd bedrag van ƒ 1500 uit te trekken.

Door de aangebrachte veranderingen werd de voorloopig vastgestelde begrooting verlaagd met ƒ181.567 en verhoogd met ƒ102.050, blijft alzoo eene verlaging met ƒ 79.517."

***

De West van 19 September brengt het bericht, dat door den Procureur-Generaal rechtsingang tegen het blad is aangevraagd bij het Hof van Justitie.

Wij betreuren het, dat de autoriteiten in Suriname niet wijzer zijn.

Aan De West van 23 September ontleenen wij het volgende:

Interpellatie-voorstel.

Vrijdagavond hebben de Koloniale Staten met algemeene stemmen het volgend interpellatie-voorstel aangenomen, ingediend door de heeren Van Ommeren en May:

De Koloniale Staten,

Overwegende, dat de heer Mr. A. P. Visser bij Gouvernementsresolutie van 30 Aug. 1913 No. 3870 werd ontheven als tijdelijk voorzitter van het Hof van Justitie en in zijn plaats als zoodanig benoemd de heer Mr. P. Carst, lid van gemeld Hof;

Overwegende, dat deze ontheffing niet op het verzoek van den heer Visser is geschied, maar, blijkens berichten in de alhier verschijnende nieuwsbladen, deze is een uiting van afkeuring wegens een door den heer Visser in zekere zaak ingenomen standpunt of uitgesproken meening;

Overwegende, dat deze maatregel, getroffen tegenover den hoogsten rechterlijken ambtenaar der kolonie, zulk een ingrijpend karakter draagt, dat de bevolking daardoor zeer verontrust is;

Overwegende, dat ter geruststelling van de bevolking, ten aanzien van de Justitie, het noodig is de motieven, die daartoe geleid hebben, te kennen, en het alleszins wenschelijk is de Koloniale Staten daaromtrent worden ingelicht;

Besluiten:

Naar aanleiding van art. 105 van het Regeeringsreglement den Gouverneur uit te noodigen ten aanzien van de hierboven bedoelde ontheffing aan de Koloniale Staten inlichtingen te willen geven.

De heer Van Ommeren verklaarde in zijn toelichting, dat deze feitelijk overbodig was, aangezien in het voorstel-zelf de motieven, die ertoe geleid hebben, zijn neergelegd.

Zooals daar gezegd wordt, is de bevolking ongerust geworden ten aanzien der justitie in de Kolonie, zoowel wat haar positie naar buiten, als wat haar innerlijke kracht betreft.

Twee vragen doen zich in deze op, nl. of te kort gedaan is aan de rechten van de Justitie, dan wel of er een maatregel getroffen is, welke men moet eerbiedigen en zich er bij heeft neer te leggen. In ieder geval is het hoogst wenschelijk, dat zooveel mogelijk alle omstandigheden, die den Gouverneur hebben geleid tot het nemen van het hierbedoelde besluit, rakende onze hoogste rechtsmacht, onder de aandacht van het publiek worden gebracht.

De heer May, thans aan het woord, verklaarde het volgende:

Mij geheel aansluitende aan hetgeen door mijn geacht medelid Van Ommeren in deze is gezegd, wil ik hier uitdrukkelijk doen uitkomen, dat dit voorstel om inlichtingen van het Bestuur te vragen, speciaal wordt gedaan in het belang van het prestige van het Bestuur; want de Gouverneur, die evenals 't meerendeel zijner ambtenaren en adviseurs, geheel geïsoleerd leeft van de bevolking en daarmede geen voeling houdt, weet natuurlijk niet wat er over deze bestuursdaad, zooal gedacht en gezegd wordt.

Deze daad betreft hier niet een alledaagsche of gewone zaak. Het gaat om het hoogste goed, dat een volk bezit, nl. een eerlijke rechtspraak. En is het niet onze verdienstelijke president, thans met verlof in Nederland, de heer da Costa, die gedurende een strafproces zeide: „Armzalig is het land waar de bevolking de Justitie wantrouwt"?

Ja, mijnheer de voorzitter, ik zeg het den heer da Costa na en voeg daaraan toe: „rampzalig is het land waar de bevolkiog geen vertrouwen stelt in bestuursdaden en in bestuursmannen".

Dezer dagen kwam mij in handen het „Gedenkboek ter gelegenheid van het Gouden Emancipatiefeest in Suriname 1 Juli 1913", en daaruit teekende ik op de volgende Bijbelsche woorden, gesproken door Gouverneur Van Asbeck tot het Feestcomité op de audiëntie van 1 Juli 1913: „De waarheid, de gerechtigheid zal U vrij maken".

Welnu, in naam van die waarheid, in naam van die gerechtigheid, in het belang van den goeden gang van orde en rust in dit land, doe ik een beroep op Gouverneur Van Asbeck, om indachtig aan deze merkwaardige woorden, geuit op dezen gedenkwaardigen dag, den volke te toonen, dat, hoewel in de kolonie veel ongerechtigheid geschiedt, zijne daden den toets der critiek kunnen doorstaan.

Zijne Excellentie geve ons dus de verzochte inlichtingen, in het belang van zijn prestige gevraagd.

De procureur-generaal, die ten slotte het woord voerde, verklaarde, dat het bestuur bereid was om spoedig schriftelijk inlichtingen te dezer zake aan de Staten te verschaffen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Sarikat Islam-actie neemt eerder toe dan af, zeggen de Perniagan en andere Inlandsche bladen. In Madioen telt deze Vereeniging reeds meer dan 7000 leden, waaronder de Regent en vele andere Inlandsche ambtenaren van het B. B. en der B. O. W. Eerstgenoemd blad vernam, dat de regent van Pekalongan f 2000 gegeven heeft aan de kas van de Sarikat Islam aldaar en dat in Ngandjoek vele Inl. ambtenaren ook zijn toegetreden. Deze beweging is ook naar de Buitenbezittingen overgewaaid. Te Samarinda o.a. is een afdeeling opgericht, die reeds 20 leden telt, w. o. vele kooplieden. De assistent-resident betuigde daarmede zijne instemming. Ook kwam daar een coöperatieve vereeniging tot stand met een kapitaal van f 20000 en een Inl. Societeit, „Tjahaja Samarinda" genaamd.

Geldverkwisting. Waar moet het heen met de geldverkwisting onder de Inlanders, roept de Pewarta Soerabaja uit, naar aanleiding van de feestelijkheden en samenkomsten ter gelegenheid van de laatste dagen der vastenmaand. Het afsteken van de mertjons (voetzoekers) was dit jaar te Soerabaja bar, ongehoord druk. Elk jaar dezelfde klacht, hetzelfde liedje...... Nu wil de Sarikat Islam deze geldverkwisting tegengaan, door in 't vervolg alle vuurwerkvoorraad op te koopen en te vernietigen. Het blad vernam, dat de vice-president van de Vereeniging te Soerabaja reeds 30 pikols er van heeft opgekocht.

Te Semarang werden daarentegen geen mertjons of ander vuurwerk afgestoken. Dáár hoopt men, dat voortaan met de slamettans niet zóóveel wordt uitgegeven. De Inlander is altijd het kind van de rekening. Chineezen en Arabieren profiteeren van zijn kooplust. Een Javaansche vrouw kocht laatst op crediet van een Arabier een kain (doek) voor f 40. De kain was misschien niet veel meer dan f 5 waard. Zij was genoodzaakt elken dag f 0.20 af te betalen. Na de lebaran (einde der vasten, het z.g. Inlandsche Nieuwejaar) kwam de kain, die nog niet was afbetaald, bij Oome Jan voor een spotprijs terecht. Een andere vrouw verkocht haar tuin, met tien vruchtdragende

m a n g g a m a d o e-boomen, die wel minstens f 40 's jaars opbrachten, voor slechts f 7, dit alles om met de kinderen goed gekleed te kunnen uitgaan.

Kan de S a r i k a t I s l a m ook tegen dergelijke geldverkwisting niet iets doen?

Onnoodige vrees. In Soekaboemi hebben vele bestuursleden van deze Vereeniging als zoodanig hun ontslag genomen, omdat zij beschaamd en verontwaardigd waren over het onwaardig gedrag der leden. In Soerabaja liep het daarentegen storm met het aankoopen en aanschaffen van de noodige vuurwapens, om gewapend te zijn voor de dingen, die niet gebeurden. De tokohouders hadden schik voor tien. De politie ontving soms wel 100 rekesten per dag van Europeanen en Chineezen om vergunning een vuurwapen in huis te mogen bezitten. En toch werd in die l e b a r a n-dagen véél bloed vergoten, zegt de B i n t a n g S o e r a b a j a. Vele S a r i k a t I s l a m m e r s trokken n.l. naar Ngampel (een plaats in de buurt van Soerabaja met heilige graven, waar geofferd wordt) om te offeren en picnic te houden, waarbij de noodige s a t é k a m b i n g (kleine stukjes gekruid en aan een spit gebraden vleesch) gegeten en dus heel wat schapen en geiten geslacht werden. De kampongbewoners hebben wat om die vrees der Hollanders moeten lachen!

Z.G. „Inl. Nieuwjaar". De Hollandsche pers spreekt telken jare van het „Javaansche Nieuwejaar", daarmede bedoelende het einde der vasten. Er is een Hollandsch spreekwoord — alzoo de P e w a r t a S o e r a b a j a — dat zegt: een ezel stoot zich nooit voor de tweede maal aan denzelfden steen. Maar de Hollandsche pers stoot zich elk jaar aan dien steen, niettegenstaande zij elk jaar op die stommiteit wordt gewezen. Na nogmaals een verklaring te hebben gegeven van de beteekenis van de a r i a-j a of l e b a r a n p o e a s a, eindigt het Inl. blad met: „Wat leutert toch de Hollandsche pers van Inlandsch Nieuwjaar" (sic).

Een Derma. Den 27 Augustus j.l. heeft in den schouwburg te Solo een d e r m a (weldadigheids-) voorstelling van de w a j a n g o r a n g plaats gehad. (Te Batavia worden nu ook opera derma gegeven). Zij werd gespeeld door leerlingen van Solo afkomstig. De opbrengst was, na aftrek der onkosten, bestemd voor de V e r e e n i g i n g v o o r N e u t r a a l O n d e r w i j s. Twee dagen t.v. gingen de jongens de kotta (stad) rond om de programma's te verspreiden en de entreekaarten te verkoopen, d. w. z. zij brachten die bij rijke lieden, Europeanen en P r i a j i e s (inlandsche ambtenaren), het aan hem overlatende, hoeveel zij wenschten te geven ten bate van het neutrale onderwijs. De inzameling heeft op deze wijze — zegt de P e m b r i t a B e t a w i — véél opgebracht. De zaal was overvol. Het spel was heel goed. G a r e n g P a t j o e k (hofclown) bracht de toeschouwers menigmaal aan het lachen. De voorstelling duurde tot 's nachts half één en bracht circa f 700 op. Voor 't eerst had zoo iets in het belang van dit Inlandsch onderwijs te Solo plaats. De poging kan als wèl geslaagd beschouwd worden.

De nieuwe regent van Blora is volgens de P e r n i a g a n, een Indische S h e r l o c k H o l m e s. Meer dan eens gebeurt het in Blora en Bodjonegoro, dat Inlanders in koelen bloede vermoord worden, het hoofd dan van den romp wordt afgesneden en het lijk op de trambaan van de Goendih-Soerabajalijn neergelegd, om aan de politie te kunnen rapporteeren, dat zij door de stoomtram werden overreden. Nu gebeurt het ook vaak, dat bij mooi weer des nachts een Inlander zich met het hoofd op de rails op de baan ter ruste legt, maar die zorgt dan ook 's ochtends voor het passeeren van den eersten trein zich te verwijderen. Menigmaal is het ook gebeurd, dat de dessapolitie zelf, die, om van alle soesa en k a t r a n g a n-zoekerij af te komen, een lijk op de railbaan neerlegde en rapporteerde, dat den vermoorde een ongeluk is overkomen. Zoo werd onlangs te Blora een t o t o k-Chinees van den stam der H o k T j i o e zwaar gewond ter zijde van de railbaan gevonden en op de rails zelf veel bloed. Natuurlijk werd gedacht, dat hij door de stoomtram was aangereden. Ook de politie dacht zoo en rapporteerde dienovereenkomstig aan den regent. Maar deze ging er op uit om de zaak zelf te onderzoeken en kwam, de bloedsporen volgende, tot de conclusie, dat de Chinees niet was overreden, maar in de buurt van een s l o k k a n (sloot) was verwond, daarna op de railbaan neergelegd. De doodgewaande Chinees kwam weer tot bewustzijn en verklaarde, dat hij door drie Inlanders was aangevallen, die hem van al zijn geld beroofden. De buikband, waarin dit geld was opgeborgen, was verdwenen, en aan het achterhoofd werd een groote, diepe wond ontdekt. Hij is daarna naar het hospitaal ter verpleging vervoerd. Werkelijk, zegt het blad, deze regent verdient met recht den naam van S h e r l o c k H o l m e s.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een Indisch-Chineesch oordeel. De H i n d i a schrijft in een weekoverzicht, dat er in de maand Augustus twee belangrijke verjaardagen in het Koninklijke Huis der Nederlanden zijn, die door Nederland en ook door Ned.-Indië wel luisterrijk gevierd mogen worden, nm. die van H. M. Koningin Emma op 2 Augustus en die van H. M. Koningin Wilhelmina op den 31en d.a.v. In 't kort wordt aan de lezers verteld, wat het Nederlandsche Volk aan de Koningin-Moeder te danken heeft, de geschiedenis van het regentschap, de troonsbestijging van H. M. Koningin Wilhelmina in 1898, haar huwelijk in 1901 met Hertog Hendrik van Mecklenburg Schwerin, en de geboorte van Prinses Juliana enz. Het blad biedt hulde en gelukwensch aan Nederland en Oranje, en ook aan het Indische Rijk, maar brengt tevens de onaangename gebeurtenissen in den laatsten tijd in Indië voorgevallen in herinnering, de onrust daar verwekt door de verschillende bewegingen onder de bevolking, waardoor een krachtig ingrijpen van Overheidswege is noodig geweest, nadat zachte middelen tot kalmeering bleken ondoeltreffend te zijn. Daarbij heeft het blad in de eerste plaats het oog op de I n d i s c h e P a r t i j, door D o u w e s D e k k e r in het leven geroepen. D. D. is — alzoo de H i n d i a — in het partikuliere leven een goed mensch; hij steekt zijn meeningen niet onder stoelen en banken, maakt geen onderscheid tusschen verschillende rassen. Hij gelijkt in dit opzicht op zijn naamgenoot zaliger, die als assistent-resident van Lebak uit 's lands dienst is gegaan, omdat hij de Inlandsche bevolking te lief had om onrecht te dulden. Ook bij den tegenwoordigen Douwes Dekker is een gevoel van overgroote liefde voor het Indische volk niet te miskennen. Hij was redacteur van het B a t. N i e u w s b l a d, maar ging al spoedig naar Bandong om eerst het T ij d s c h r i f t (een halfmaandelijksch periodiek) op te richten en te redigeeren en daarna de „E x p r e s" (een dagblad) uit te geven. Door zijn welversneden pen en andere journalistieke gaven trok ook dit blad vele lezers; zijne ideeën wonnen vele aanhangers. Later ontstond onder zijn leiding de I n d i s c h e P a r t ij. De Statuten kwamen evenwel naar het oordeel van den Landvoogd in strijd met de wetten van het land. Het verzoek om rechtspersoonlijkheid werd afgewezen. Werd hij, Douwes Dekker, hierdoor verbolgen? Wij weten 't niet. 't Is mogelijk, want zijn pen, de taal tegen de gestelde machten werd scherper en scherper, aanvallend en ongepast. Lang genoeg heeft het Bestuur die taal aangehoord. Maar toen hij eindelijk zóó ver ging, dat zij een opruiend karakter kreeg, en alzoo niet van goeden invloed op de Inlandsche bevolking zou zijn toen moest wel de buitengewone maatregel van verwijdering worden toegepast. Het eiland Timor werd hem aangewezen. Maar hij kreeg dertig dagen den tijd om Ned.-Indië te verlaten en naar Europa te gaan. En M a s T j i p t o M a n g o e n k o e s o e m o en R a d e n M a s S o e w a r d i S o e r j a n i n g r a t werden in zijn val meegesleept. Zij ondergingen hetzelfde lot. De eerste was mederedacteur, de andere corrector van de E x p r e s. Ook zij werden beschuldigd van in hunne woorden en geschriften de Inlandsche bevolking tot verzet te hebben aangespoord en dientengevolge verbannen, de eene naar Banka en de tweede naar Banda. Maar ook zij kregen vergunning naar Europa te vertrekken. Wij kunnen — zoo vervolgt 't blad — zelf niet beoordeelen, of werkelijk de gevoerde taal zóó opruiend is geweest, doch afgaande op hetgeen de Indische bladen daaromtrent hebben medegedeeld, moet de door de Regeering toegepaste straf niet anders dan als billijk en rechtvaardig zijn te beschouwen (p a n t e s). Toch betreuren wij het heengaan van den heer D o u w e s D e k k e r, niet omdat wij het eens zijn met de opruiende strekking van zijn taal, maar omdat Indië in hem een journalist heeft verloren, die meer dan iemand anders op de hoogte is van de toestanden van dit land en zijne heterogene bevolking, meer dan iemand anders doordrongen is van het idee, dat geen onderscheid van rassen mag bestaan, dat gelijkheid noodig is, in de eerste plaats voor de overheerschten (om het woord onderdrukten niet te gebruiken). Zal de E x p r e s nu in denzelfden geest geredigeerd blijven? Wij hopen het van harte! O, wat is het jammer, in de eerste plaats voor hem en zijn zaak en zijn krant, dat hij in zijn streven te ver is gegaan. Want ontegenzeggelijk heeft de Regeering in den laatsten tijd getoond in den geest van gelijkheid en gelijkstelling werkzaam te willen zijn. Naar verluidt, zullen bijv. de traktementen van het Europeesch en Inlandsch personeel bij de S.S. (conducteurs en hoofdconducteurs enz.) bij presteering van denzelfden arbeid gelijk gesteld worden. De Chineesche officieren zullen voortaan uit 's lands schatkist betaald worden. Alle bewijzen, dat verbeteringen in den ongelijken toestand worden gebracht, zij 't ook langzaam.

Van de S a r i k a t I s l a m zegt de H i n d i a 't volgende: En dan hebben we de S a r i k a t I s l a m, die, al moge zij ook met zulke goede bedoelingen zijn opgericht, toch meegewerkt heeft om de rust en orde in gevaar te brengen. Natuurlijk, dat ook deze beweging, zooals zij zich ontwikkeld heeft, op den duur niet welgevallig in de oogen van de Regeering is geweest. En als zij, die lang genoeg lankmoedig daartegenover is geweest, nu tot dwangmaatregelen zal moeten overgaan, aan wie de schuld? De Regeering wordt er toe gedwongen. Waar de bevolking geen maat kent, daar is de Regeering verplicht haar tot de orde te roepen. De welden-

kenden hebben dit met leedwezen moeten constateeren, hoe weinig de lankmoedigheid der Regeering werd gewaardeerd. Velen zijn slachtoffers geworden van deze beweging. De domme menigte is er alweer de dupe van. Wij nemen gaarne aan, dat Inlanders zoowel als Chineezen en Arabieren bezwaren, grieven hebben, zich verongelijkt gevoelen, onbevredigd, ontstemd zijn en wat dies meer zij. Maar laten zij toch den gepasten weg gaan, die tot lotsverbetering voert, en niet grof worden en hun eigen glazen inslaan.

Aangenaam is het ons niet op den verjaardag van onze Koningin deze gebeurtenissen in herinnering te brengen en de noodige waarschuwingen te moeten doen. Moge Hare Regeering steeds voorspoedig zijn, in dien zin, dat ook rust en tevredenheid onder de volken van den Indischen Archipel worden gebracht, dat vele bezwaren en grieven mogen worden weggenomen en dat de band tusschen Indië en Nederland sterker moge worden. Het huis van Oranje, Nederland en H. M. Koningin Wilhelmina, Zij leven!

Van Vreemde Koloniën.

In tweeërlei verband wordt, in de berichten der afgeloopen week, de naam van president Wilson gekoppeld aan dien van 't groote zeekanaal.

Vooreerst heeft hij, door den druk op een knopje in zijn kantoor van het Witte Huis te Washington, op 3000 K.M. afstand, de electrische vonk ontstoken, waardoor het laatste blok is opgeruimd, dat de gemeenschap van den Atlantischen- en den Stillen Oceaan nog scheidde. Hierdoor werd de geweldige dynamietlading van 20000 K.G. tot ontploffing gebracht, die een bres had te slaan in de Gamboadam, de laatste dam in 't Panamakanaal. De watergemeenschap is nu verkregen. Wel is waar nog alleen voor kleine schepen, maar zij is er. Veel is nog te doen, de Gamboadam is nog slechts voor een deel opgeruimd. Dynamiet en baggerwerk zullen nog gedurende maanden ijverig moeten worden toegepast, alvorens het eerste groote zeeschip door 't kanaal kan varen. Maar het kanaal is er, en president Wilson komt de eer toe de wateren der twee oceanen ineen te hebben doen vloeien.

Het tweede bericht geeft een verklaring van Wilson weer, waarin hij het rechtmatige zou erkennen der opvatting van Groot-Brittanië, dat de vrijstelling van kanaalrechten voor Amerikaansche schepen een schending zou zijn van de bestaande verdragsverplichtingen. Men zal zich herinneren, dat hierover veel te doen is geweest en het geschil zelfs beschouwd wordt als de eigenlijke aanleiding voor Engeland om geen deel te nemen aan de San Francisco-tentoonstelling. Als 't waar is, zou dit een soort van tweede opening van 't kanaal, een soort van 't opheffen van een anderen overgebleven dam zijn, die de president door een handbeweging op zijde wenscht te zetten. Daar deze, in tegenstelling met de eerstbedoelde, in Amerika echter geen toejuiching zal vinden, zal ook hier nog veel werk te verrichten blijven, als het vraagstuk weer voor het Congres wordt gebracht.

De lepra in Indochina.

Er zijn in Inochina, en speciaal in Tonkin, ongeveer 12000 melaatschen, die verzorging noodig hebben, te midden van een bevolking van ongeveer 20 millioen gezonden, die niet besmet willen worden en vrij willen blijven van 't wanstaltige gezicht van die ellendigen. Het leprozenvraagstuk heeft dan ook de algemeene belangstelling en heeft deze eigenlijk altijd gehad, maar een opdracht, welke nu verleend is aan Dr. Barbezieux, roept haar momenteel tot vernieuwde levendigheid.

De Annamieten hebben nooit veel tegen de ziekte gedaan. Hunne geneesheeren wisten er geen geneesmiddel voor en de gevolgen moesten door de aangetasten dus met gelatenheid aanvaard worden. Zij staan hierin niet alleen, genezing der kwaal wordt nergens bereikt. Wel begreep men, dat het overbrengen op gezonden beperkt kan worden door afzondering der zieken, en dit stelsel werd dan ook, zij 't niet streng, in Indochina toegepast.

De lepralijders bleven vroeger in de dorpen wonen, maar kregen daar hutten, aan de zijde van den meest heerschenden wind afgekeerd, men gaf hun voedsel, vermeed elke aanraking en liet hun zooveel mogelijk in eenzaamheid hun treurig bestaan voortsleepen.

De vorsten van Annam hebben later in elke provincie dorpen voor deze lijders laten inrichten. Daar konden zij in een gemeenschappelijk leven troost onder elkander zoeken, zonder gevaar voor aansteken van 't overige deel der bevolking.

In een artikel van 3 dezer in La Dép. Col. geeft J. Hassan bijzonderheden over het dorp Kom-ó, dicht bij Sontay, dat als type kan dienen. Het ligt op eenigen afstand van en tusschen de gebaande wegen, die van Sontay naar Vietri en naar Hunghoa voeren (in 't gebied van de Roode rivier). Ieder nieuw aangetaste in de provincie wordt in dat dorp gekazerneerd. Volgens den schr. blijven de huwelijken onder leprozen meest zonder kinderen of geven zij spruiten met geringe levensvatbaarheid, zoodat de bevolking van 't dorp zich niet vermenigvuldigt, maar alleen door nieuwelingen wordt aangevuld.

Bestaat over de erfelijkheid geen twijfel, over de besmettelijkheid zijn de geleerden 't niet eens. Volgens Hassan zou deze geen gevaar meer opleveren als de kenteekenen zich uiterlijk vertoonen, maar de ziekte zou wel besmettelijk zijn in de voorafgaande periode, waarin zij onzichtbaar kankert. Dit tijdperk valt veelal in den leeftijd, waarin de jonge mannen het meest geneigd zijn aan hun levenslust toe te geven, en waarin van de vrouwen de duivelsche aanlokkelijkheid uitgaat. Dat schept een groot gevaar. De kolonist, de militair, die als „vriendin”, als „huishoudster” een dier stille veroordeelden der ziekte kiest, is een verloren man. De geneeskundige verslagen geven hiervan al te veel voorbeelden.

Voor Indochina worden drie middelen ter bestrijding besproken.

Vooreerst 't oude plan, om een der eilanden in de Alongbaai tot een leprozen-lazaret in te richten. Daar zouden alle lijders van Indochina heen gezonden worden en er een uitstekende verzorging behooren te vinden. Een poging, vroeger in Frankrijk gedaan, om hiervoor 't noodige geld te krijgen, vermocht de belangstelling niet in voldoende mate op te wekken. De schr. verwacht van dit, schijnbaar afdoend, middel, ook niet veel heil, omdat de Annamiet, al wordt hij lepralijder, toch te zeer aan zijn landstreek gehecht blijft, om naar een ver verwijderd oord te willen gaan. Zelfs de kans op goede verzorging van hun verschrikkelijke ziekte zou er de meesten niet toe brengen, zich over dit gevoel heen te zetten. De Amerikanen hebben een dergelijke inrichting in de Philippijnen tot stand gebracht. Zij gaven er 15 millioen fr. voor uit, zonder 't onderhoud en de bediening mee te rekenen. Een dergelijke som kan niet gewaagd worden voor een instelling, die slechts geringe kansen van welslagen heeft.

Dan werd gesproken van een groot centraal hospitaal in de omgeving van Hanoi. Het concentreeren der verzorging en verpleging geeft natuurlijk voordeelen uit een oogpunt van beheer en kosten, maar alles, wat boven van 't hospitaal-eiland is aangevoerd, geldt vrijwel ook voor 't vastelands-hospitaal. En dit laatste heeft, vergeleken bij het eiland, 't nadeel van nabij een groote stad te liggen, waardoor de ergerlijke tentoonstelling niet te vermijden zal zijn.

Het derde plan eindelijk is een uitbreiding en regeling van de oude methode der vorsten van Annam. De lijders worden in dorpen vereenigd in de streek, waar zij thuis behooren; zij staan onder de contrôle van 't protectoraat, dat de noodige subsidies geeft. Deze methode schijnt alles voor te hebben. Dr. Barbezieux heeft haar dan ook reeds in toepassing gebracht, hij stelt vijf districtshospitaaldorpen voor. Dit stelsel is de voortzetting van hetgeen bestaat. De bestaande leprozendorpen worden thans verzorgd en beheerd door missionarissen, die een bescheiden steun krijgen uit 't budget der provinciën. De autoriteiten zullen te bevorderen hebben, dat die dorpen naar gunstig gelegen, gezonde, voldoend afgelegen punten worden overgebracht. Het protectoraat zal dan de middelen moeten verleenen voor onderhoud en verzorging; het zal echter niet beter kunnen doen dan den leiders de bewonderenswaardige verplegers en troosters te laten behouden, die zich aan hun lot verbonden hebben en die niet door beteren te vervangen zijn.

Wij missen in 't goed gestelde artikel van Hassan de aanwijzing van een middel om de besmetting te voorkomen in 't tijdperk, dat hij als zoo buitengewoon gevaarlijk aangaf, vóórdat de ziekte zich uiterlijk vertoont, al zal strenge toepassing der isolatie op den duur alle bronnen van infectie, en dus ook dit verborgen gevaar doen verdwijnen.

Portugeesch O. Afrika.

Wij beginnen met het slot van een onderhoud, door José F. Ferreira, secretaris van de directie der spoorwegen te Lourenzo, verleend aan een correspondent van de African World, omdat in dat slot de voornaamste reden ligt, die onze lezers bij 't artikel kan doen verwijlen. Het is niet aan twijfel onderhevig, zeide de Portugees, dat de regeering de grootste tegemoetkoming zal betoonen voor hen, die tot de ontwikkeling van het land zullen willen medewerken, ongeacht hun nationaliteit. Er is daar veel in den dop, de Portugeezen zullen 't werk alleen niet af kunnen; er wordt daar veel op stapel gezet, handel en nijverheid kunnen daar voordeel brengen en halen. Op dit alles zij de aandacht van Nederland bijtijds gericht! Wij volgen nu de mededeelingen van Ferreira, zooals voormeld blad ze geeft, zij 't slechts voor de hoofdpunten.

De jonge republiek is nog in haar kinderjaren. De goede wenschen zijn pas gezaaid of deels aan 't opkomen, maar overal bespeurt men er reeds de bewijzen van. Men begrijpt thans in Lissabon beter de behoeften van de kolonie, en men wenscht daarin te voorzien.

't Allereerst trekt Lourenzo-Marquez de belangstelling. Daar zijn de nieuwe krachten al in volle werking. De wharf zal weldra gereed zijn. De haven zal binnen weinige maanden prachtige aanlegkaden bezitten, met uitgestrekte hangars voor handelswaren, electrische kranen, enz. Het zal de meest gerievelijke wharf van Zuid-Afrika wor-

den. De spoorweg zal er in rechtstreeksche verbinding bij aansluiten.

De verplichtingen, opgelegd door de Transvaal-Mozambique-conventie, hebben den invoer gedurende twee jaren doen afnemen, maar de uitvoer neemt zóó toe, dat 't nadeel spoedig ingehaald zal wezen. Hierbij nemen de steenkolen de voornaamste plaats in. Een half millioen ton ging naar de Britsch-Indische markten, toen Ferreira de kolonie verliet, was juist een regeling getroffen om 3000 ton p. d. te verzenden. Deze komen uit district Middelburg in Transvaal. Ook Ceilon, Madagaskar, Aden, Zuid-Amerika nemen reeds kolen, die te Lourenzo-Marquez worden ingeladen.

In de toekomst beloven landbouw en nijverheid mede veel. De suikernijverheid in de valleien van de Zambesie en de Pungue, in Inhambane, heeft reeds grooten omvang, de jaarl. opbrengst is ongeveer 50000 ton.

De spoorweglijn Inhambane—Inharrime zal zeker medewerken om de landbouwondernemingen aan te moedigen. De lokale lijnen, in Gazaland en Quilimane in aanleg, komen de ontwikkeling van een andere streek ten goede.

Terreinen zijn voor matigen prijs, op periodieke afbetaling, te krijgen. Er is zóóveel land beschikbaar, dat de keuze onbeperkt kan worden genoemd.

Vrouwenacademie in Delhi.

De nieuwe Indische hoofdstad Delhi krijgt een hoogeschool voor vrouwen van Voor-Indië, voorloopig zal zij alleen bestemd zijn ter opleiding van artsen. De kosten van den bouw worden geheel door particulieren bestreden, de onder-koningin, lady Hardinge, nam 't initiatief tot de oprichting. De universiteit zal 600 vr. artsen per jaar kunnen afleveren, na korten tijd zal dus een aanvulling komen voor de onverzadigde behoefte, die aan geneeskundige hulp in Br.-Indië bestaat. De regeering zal f 120000 subsidie p. j. geven.

In de Nederlandsche koloniën leveren de S. T. O. V. I. A. vooruitzicht op verbetering van 't ook daar bestaande tekort, maar daar dit nog op veel na niet in de behoefte zal voorzien, en daar de inlandsche vrouw ook groot verlangen tot meer ontwikkeling toont, zal de groei der Delhische hoogeschool door de Nederlandsche autoriteiten en geleerden zeker nauwlettend gevolgd worden.

Draadlooze telegrafie van België naar Kongo.

Het groote station voor draadlooze telegrafie te Brussel heeft, met zijn golvingen, gemeenschap weten te houden met een schip, op reis naar Kongo, gedurende den geheelen overtocht. En nu heeft het verbinding met het station te Boma, op 6300 K.M.

Het is de eerste keer, dat op dien afstand radiotelegrammen over land zijn overgebracht (over zee is veelal een dubbele afstand mogelijk). Het verkregen contact is geen toeval, zooals wel eens voorkomt, maar 't is dagelijks herhaald geworden.

Het Brusselsche station is van 200 paardekracht. Het toestel rust op twee masten van 125 M. en zes masten van 65 M., van 't type van 100 M., dat op de tentoonstelling te Gent te zien was. Het stelsel is dat van de eenheidsgolven. De voornaamste machine is een alternateur J. Bethenod, die 1000 oscillaties per seconde levert, van dezelfde constructie als die, welke onlangs op 't station van de Eiffeltoren is ingericht.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie v/h Koloniaal Weekblad v/d Vereeniging Oost en West.

Geachte Redactie.

Dezer dagen werd aan Zijne Excellentie den Minister van Koloniën en den Leden der 2e Kamer der Staten-Generaal door 296 gep. kapiteins van het Ned.-Ind. Leger een request aangeboden, houdende het verzoek, bij de regeling en bespreking der pensioenen voor de kapiteins van dat Leger ook hunne belangen te willen behartigen en het daarheen te willen leiden, dat hun pensioen met ingang van 1 Januari a.s. of zooveel later als mogelijk zal kunnen zijn, worde verhoogd naar reden van f 2400 's jaars.

Onder mededeeling van het bovenstaande, verzoek ik U beleefd zoo mogelijk in het eerstvolgende nummer van Uw blad ter zake wel een klein bericht te willen opnemen.

Onder dankzegging voor de opname van dit bericht, met de meeste achting,

Uw dienstwillige,
D. F. SCHOENMAKER,
Columbusstraat 164, Gep. Kapt. O.-I. L.
's-Gravenhage, den 11 October 1913.

O.- en W.-Ind. Literatuur-Overzicht.

Exploratie van Nieuw-Guinea.

Petermann's Mitteilungen bevatten een, ietwat naïef stukje van prof. Richard Neuhauss uit Berlijn over de plannen van den Duitschen militair P. Gratz, die Nieuw-Guinea wil exploreeren per bestuurbaren luchtballon. In Duitsch Nieuw-Guinea, Nederlandsch Nieuw-Guinea en in Britsch Nieuw-Guinea zullen, in elk land, verplaatsbare ballonloodsen komen, verder verplaatsbare gasfabrieken, enz. Er zal een schip noodig zijn, dat het bestuurbare luchtschip enz. De kosten voor een exploratie die twee jaar zal duren, zullen — meent prof. Neuhauss — drie millioen mark bedragen. Dat is veel; maar — schrijft de Duitsche geleerde — „da sich jedoch die Kosten auf Deutschland, England und die Niederlände verteilen, so muss in jedem dieser Länder etwa eine Million aufgebracht werden”.

De bestuurbare ballon, voor welks gebruik op Nieuw-Guinea prof. Neuhauss ijvert, moet een Parseval zijn, geen Zeppelin.

Ten slotte zij er nog op gewezen, dat prof. Neuhauss in een schetskaart, bij zijn stuk afgedrukt, een wel wat curieuze vergissing begaat. Hij lijft daar op die kaart maar even het geheele gebied tusschen de Fly-rivier en den 141sten lengtegraad in bij het Nederlandsche gedeelte van het eiland.

Het is een wat onbegrijpelijke vergissing, vooral als men weet, dat de hoogleeraar een boek in drie deelen over Nieuw-Guinea heeft geschreven.

(N. R. Ct.).

Kustverlichting in Ned.-Indië.

Naar aanleiding van de E.N.T.O.S. werd door het Hoofdbureau van Scheepvaart een brochure uitgegeven met figuren in en buiten den tekst over de Kustverlichting in N.-I. in Nederlandschen en Franschen tekst. Deze brochure beschrijft de kustverlichtingsmiddelen, systeem-De Bye, welke hier te lande in gebruik zijn en bereids zoodanige buitenlandsche vermaardheid hebben, dat het gouvernement te Sandakan onzen tegenwoordigen hoofdinspecteur van scheepvaart heeft verzocht ook Noord-Borneo van dergelijke installaties te voorzien.

(Bat. Nbl.)

Indische troonreden en circulaires.

Onder dit opschrift artikelt Si Anoe in de zgn. Groene Amsterdammer. Hij bespreekt de bekende rede van Gouv.-Generaal Idenburg op 15 Sept. j.l., alsmede de circulaire van 22 Augustus, waarbij de Europ. ambtenaren er nog eens aan worden herinnerd, dat zij inlandsche ambtenaren en over 't algemeen inlandsch publiek niet met een minachtende en krenkende houding mogen behandelen.

Volgens Si Anoe is zulks geen overbodige maatregel, want over 't algemeen — ieder, die in Indië gewoond heeft, weet dit — behandelen de Ned.-Indische ambtenaren „het volk” als beesten......

In Indië is het publiek er voor de ambtenaren, zijn niet de ambtenaren voor het publiek. Ieder ambtenaar is er een godje en een hooge ambtenaar — bijv. een resident — een God.

Maar, wil de gouverneur-generaal, dat de onder hem dienende ambtenaren zich geen godjes meer voelen en (zie de circulaire van 22 Augustus) het vulgus niet meer „du haut de leur grandeur” bejegenen, laat hij dan zelf beginnen niet meer de allures van een koning aan te nemen en in zijn woning geen paleis met een „Hof” te imiteeren, zegt Si Anoe, die zich aan een ander bijzonder ergert.

Artikel 124 Reg. Reglement.

In het 12 Sept.-nummer van de Banier, Christelijk Weekblad voor Ned.-Indië, schrijft Opmerker:

„Echter zal een wijziging van art. 124 R.R. op den duur niet kunnen uitblijven. Dat artikel hangt samen met de in de Tweede Kamer herhaaldelijk gestelde vraag, of een regent, tot den Christelijken godsdienst overgaande, regent zal kunnen blijven. In het algemeen moet volgens de beginselen van ons Koloniaal Staatsrecht die vraag in bevestigenden zin worden beantwoord. In het Reg.-Reglement wordt het bekleeden van ambten niet afhankelijk gesteld van de belijdenis of niet-belijdenis eener bepaalde godsdienstige meening, terwijl volgens art. 119 R.-R. ieder zijne godsdienstige overtuiging met volkomen vrijheid belijdt.

Bij de vraag, of een Christen-regent de taak, hem in art. 124 R.-R. en dienovereenkomstig in art. 17 zijner instructie opgedragen, naar behooren zal kunnen volbrengen, dient men er op te letten, dat deze artikelen louter een administratief, niet een godsdienstig toezicht voorschrijven.

Mr. Fock heeft als Minister van Koloniën in October 1906 in de Tweede Kamer — naast de onbeteekenende verklaring, dat in de verordening op de Inlandsche Christenen, welke nog steeds in voorbereiding is, een bepaling zou worden opgenomen, dat de inlanders, die Christenen zijn, tot alle ambten, behalve tot die welke met den heidenschen of mohammedaanschen godsdienst bemoeienis geven — tevens de sympathieke verklaring afgelegd, dat, naar de meening der toenmalige regeering, de regentsbetrekkingen daartoe niet behoorden.

Dat drukke men dan in de „wetgeving uit”.

Welke clericale „duisterling” verkondigt dan deze meening? Let op:

Mr. Fock, minister van koloniën en vrijzinnig Kabinet — wordt hier aangehaald als medestander. Maar wie is de schrijver?

Zeker een clericaal van het zuiverste water? Toch niet: Mr. Ph. Kleintjes? (Zie zijn: „Het Staatsrecht van Ned.-Indië”, I bl. 125—126).

Mededeelingen Burgerl. Geneesk. Dienst.

Mededeelingen van den Burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned.-Indië is de titel van een nieuw

riodiek, waarvan kort geleden de 1e bundel van el II verscheen.

De inhoud (gedrukt met Hollandschen en Engelhen tekst) bestaat uit een rapport van Dr. N. Swellengrebel, ingediend aan den Hoofd-Inspecur, Chef van den Burgerlijken Geneeskundigen ienst in Ned.-Indië en handelt over onderzoekinn over de biologie van ratten en vlooien en over dere onderwerpen, die betrekking hebben op de idemiologie der pest op Oost-Java.

Koloniaal Tijdschrift.

De October-aflevering van het Koloniaal Tijdhrift opent met eenige waardeerende woorden, geijd aan de nagedachtenis van de heeren Fr. Beijeack, J. van Einthoven en C. A. van Affelen van emsfoort, wier namen met eere bewaard zullen ijven in de annalen van het corps ambtenaren bij t binnenlandsch bestuur.

De heer C. E .Barre bespreekt uitvoerig het inndsch onderwijs in Burma.

Vervolgens maakt men kennis met het slot der langrijke beschouwingen van den heer H. Doeff er den vooruitgang van Indië.

Overigens bevat deze afl. een artikel van X., aaruit ten duidelijkste blijkt, welk een stemming or de voortdurende ondervonden teleurstellingen, j leden van het corps ambtenaren B.B. in het ven is geroepen; een ingezonden stuk van den er M. van Geuns en verder de gewone rubrieken erscheidenheden (De vlag van Indië. — Onafhanelijkheidsfeesten in Indië. — Onvoldoende beloong). — Kroniek, door Tertius. — Persoverzicht, or A. H. J. G. Walbeehm en P. J. Blok. — reemde koloniën, door A. M. — Aanteekeningen p de begrooting van Ned.-Indië.

Onze Koloniën.

Bij de Hollandia-Drukkerij te Baarn verscheen het rste deeltje van een nieuw serie-werk onder redace van den heer R. A. van Sandick, getiteld: Onze Koloniën".

In dat eerste gedeelte behandelt Mr. H. 's Jacob, resident vdn de Kamer van Koophandel en Nijerheid te Batavia, het onderwerp „Nederlandschndië en de handel".

Achtereenvolgens behandelt de deskundige schrijer I. Het handelsgebied. II. De handelsbeweging. II. Het scheepvaart- en havenverkeer. IV. De techiek van den handel en V. De handel, de staatsn de volkshuishouding.

Indische Cultuur-almanak.

Samengesteld door A. H. Berkhout en H. C. Prinn Geerligs, verscheen bij J. H. de Bussy te Amerdam de 28e jaargang van de „Indische cultuurlmanak". Hij onderscheidt zich van zijn voorganer, dat enkele verouderde gegevens zijn weggelan om plaats te maken voor nieuwe. Een los supement geeft een overzicht van tijdschriften en eken betreffende den kolonialen landbouw en aanerwante vakken.

Mededeelingen Ned. Zendel. Genootschap.

Het derde stuk van deel 52 der Mededeelingen pent met een beschouwing van zendeling A. Hueng over den bruidschat te voldoen door de inlaners op Halmahera; schr. is van meening, dat de nding niet moet trachten dien bruidschat af te haffen, mits hij ontdaan is van de beteekenis: koopsom van het recht der vrouw op haar kineren.

Verder bevat deze afl. mededeelingen van verhillende zendelingen over de Oost-Java-zending 1912; een rubriek „Belangrijke verschijnselen op endingsgebied", een id. „Literatuur-aankondiging", nevens een overzicht van den inhoud van andere ndings-tijdschriften.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 40: Verbetering der plantageubberbewijzen, door Dr. A. H. Berkhout. — 8e ternationaal congres voor toegepaste scheikunde, merika 1912, door H. C. Prinsen Geerligs. — acao-fermentatie, door Dr. J. Dekker. — Een bengrijk rapport nopens de watervoorziening in het rantas-gebied, door S. P. Ham. — Bodemcongres et demonstratieve tentoonstelling, te houden op jokja in het jaar 1915. — Boschexploitatie op va en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine ededeelingen (Een authentieke verklaring nopens Sarikat Islam. Enz.). — Verkeerswezen. — Fiancieele berichten en verslagen, zoomede de overiwekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 21 van het eekblad de volgende bijdragen: Liberale koloniale sturen en conservatieve wetten, door M. van euns. — De brug over de Lekso bij Wlingi (met b.). — Indische penkrassen, door Ofoei. — Schetn van het Indisch platteland (Standsbezwaren). Bij de rechterlijke macht. Uit het levensboek van n Indisch ambtenaar 1892—1907, door W. van elft (vervolg). — Bloemen in huis, door M. S. S.

Landbouwdroomen.

We lezen in de Indische Mercuur van 7 dezer: p het jongste congres van Boedi Oetomo was niet t minst vermakelijk hetgeen te berde werd geacht door Raden Soetoko, adjunct-landbouwkundige, die de dagelijksche leiding van de landbouwschool heeft. Deze vertelde volgens de L o c. van de Landbouwschool aldaar en maakte er reclame voor, gaf een verhaal van de plannen te Koetoardjo, waar men een klapperfabriek opricht en al de 50 aandeelen in die coöperatie zijn genomen, waarbij hij de meening van den heer Streefland aanhaalde, die van oordeel was, dat het er in te steken kapitaal zeer rentegevend zou zijn. Ook over de wenschelijkheid van de inlanders om suiker te planten sprak de inleider, die een voorbeeld gaf van de daardoor te behalen opbrengst; hij stelde in het vooruitzicht dat men dan geleidelijk zal kunnen komen tot de oprichting van een suikerfabriek op coöperatieven grondslag. Hierbij maakte hij de opmerking, dat het noodig zal zijn, jongelui op te leiden om die instellingen te beheeren, want daarvoor moet men een practischen blik hebben en is een landbouwkundige opleiding niet voldoende. Ook de conservenfabricatie van vruchten heeft voor de inlanders een toekomst, en hierbij vertelde spreker van de welgeslaagde pogingen in Zuid-Kedoe om coöperatief vruchten naar Soerabaja ter veiling te zenden, waar mooie prijzen worden gemaakt en waar een groot afzetgebied is. Als voorbeeld van dat laatste haalde hij aan, dat de Chineezen, die nu de vruchten opkoopen en verzenden, daar per jaar aan de vruchtenverzending f 30.000 verdienen.

Tot zoover de mededeelingen.

Die coöperatieve vruchtverzending is zeker iets, dat valt binnen den kring van het kunnen van de Javaantjes. Maar hoe raden Soetoko iets kan zien in een klapperfabriek — wordt soms bedoeld een fabriek voor de verwerking van klappervezels? — is mij een raadsel. Zoo'n bedrijf is uiterst moeilijk: zelfs voor Europeanen.

En bij het begrip: coöperatieve suikerfabriek van inlanders, kan men moeilijk ernstig blijven.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal tijdschrift; Handelsberichten v/h Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v/h Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v/d Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures enz.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Vergadering van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West" op **Zaterdag 1 November** 1913 des namiddags ten **2 ure** in de lokalen der afdeeling 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 187, aldaar.

Agenda:

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 28 Augustus j.l. No. 35; ten einde voorlezing te vermijden, worden de leden verzocht de notulen vooraf te willen doorlezen).
2. Overweging van het voorstel-Sikman, om door wijziging van de Statuten de mogelijkheid te openen om in bijzondere gevallen, ter beoordeeling van het Hoofdbestuur, leden, wonende buiten het ressort eener afdeeling, toch lid te doen zijn van eene afdeeling. (V.g.l. punt 10 van de notulen der Algemeene Vergadering van 16 Aug. j.l. in het K. W. van 4 September No. 36).
3. Bespreking van het op de jongste Algemeene Vergadering ingetrokken bestuursvoorstel tot wijziging van artikel 13 alinea 1 der statuten, in verband met de daartegen door de afdeeling Haarlem geopperde bedenkingen (punten 11 en 19 der laatst aangehaalde notulen).
4. Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en verhouding tot den tegenwoordigen drukker.
5. Benoeming van leden in de Studie-Commissie (vacature Mr. Th. B. Pleyte).
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
J. G. W. VAN DRIEL KROL.

Van Moederland en Koloniën.

Het tweede gedeelte is verschenen van de door de Vereeniging „Moederland en Koloniën" uitgegeven „Aanteekeningen op de begrooting van N.-I. voor 1914". Hierin behandelt R. A. van Sandick c. i. Burgerl. Openbare werken; Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, Gouvernementsbedrijven en J. G. Moojen, Binnenl. bestuur op de buitenbezittingen.

De aanteekeningen zijn afzonderlijk verkrijgbaar bij M. van der Beek's hofboekhandel, den Haag. Leden van Moed. en Kol. ontvangen alle uitgaven der vereeniging (contrib. f 2.50, aanmelden bij den Secretaris, van Bleiswijkstraat 113, den Haag).

Wij hopen, dat geen onzer volksvertegenwoordigers zal nalaten deze belangrijke „aanteekeningen" te lezen.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

Vier dames voor pianolessen.

Twee dames voor vioollessen.

Een heer voor muzieklessen.

Eene dame voor zanglessen.

Twee dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.

Twee dames voor lessen in de Fransche taal.

Een dame voor lessen in de Engelsche taal.

Een Dame om als hoofd eener huishouding op te treden.

Een dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gym.

Eene dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.

Een Dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.

Eene dame voor kantoorwerkzaamheden.

Twee dames voor lessen in teekenen en schilderen.

Een dame voor schrijf- kopiëer- en vertaalwerk.

Zes dames als kinderjuffrouw naar Indië.

Een dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.

Twee dames voor het waarnemen der huishouding.

Eene dame als modiste, tevens verkoopster naar Indië.

Eene dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Een heer voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.

Een practisch ervaren Boekhouder voor Indië.

☛ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, { Javaansch.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a, Lochem, { Maleisch { gediplomeerd.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden, } Javaansch. Maleisch. Madoereesch.
H. TH. KAL, Laan v. Meerdervoort 239, 's-Gravenhage, } Javaansch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"
ELITE BIOSCOPE
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK
SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA
Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.
ENTREE: 50 en 25 Cent voor de MATINÉE'S, f 1.—, f 0.75, f 0.50 en f 0.30 voor de AVOND-VOORSTELLINGEN.

VACANT

Vestigt U in ARNHEM of OMSTREKEN
VELP - STEEG - ELLECOM - DIEREN - OOSTERBEEK - HEELSUM - RENKUM
Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V.V.'s.

VRAAGT Krul's HOPJES.	VRAAGT Krul's CHOCOLADE.	VRAAGT Krul's BONBONS.

VACANT

Brengt een bezoek aan BOEATAN
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID

JAEGER
is voor ons klimaat de
BESTE ONDERKLEEDING.
L. VAN DER VIJVER,
Korte Houtstraat 14c
en
SPINOZASTRAAT 95, b/h. Oranjeplein.
GROOTE KEUZE in:
NORMAAL WOLLEN en
HALF WOLLEN ONDERGOEDEREN.

Goederen worden op zicht gezonden.
Tel. No. 2318.

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST"
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telephoon 2655.
INDISCHE KOKKIE
GROOTE VERSCHEIDENHEID VAN
OOSTERSCHE GERECHTEN.
ZORGZAME EN ZINDELIJKE BEREIDING VERZEKERD, BILLIJK TARIEF.
TJOBALAH SATOE KALI,
TEMTOENANTI DATANG KEMBALI
Diners vanaf f 1.75.
Plat du Jour à f 1.25.
Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van : : bezorgloon. : :

VACANT

GROBBE = COMESTIBLES.
Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

VACANT

INSCHRIJVINGSBILJET.
Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f..................
NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.